

DUMITRU MURARIU

Muzeele de științele naturii sunt importante centre educative, de cercetare științifică, de păstrare a documentelor naturii. Adevărate arhive de păstrare ale unor specii deja dispărute; - colecțiile de exemplare - tipuri ale speciilor noi pentru știință; probele de pe fundurile oceanelor, luate cu ocazia faimoaselor expediții (ex. Challenger); colecțiile micropaleontologice și stratigrafice atât de necesare industriei mineritului, în exploatarea țițeiului. Domeniile medical, zootehnic, agricol, silvic găsesc în colecțiile muzeelor de științele naturii valoroase surse de informații despre genofondul natural, gradul de poluarea a mediilor de viață, informații ecologice și despre evoluția climatului. Reamintim valoarea diatomeelor marine, foraminiferelor bentice, ostracodelor, dinocystelor și nannofosilelor ca principali indicatori în cercetările stratigrafice.

În plus, menționând modernele expertize legate de cunoașterea și conservarea biodiversității, sau de nevoia de specializare în diferite ramuri industriale, înțelegem și mai bine că prin colecțiile lor, muzeele de științele naturii nu dețin simple obiecte fizice, ci valoroase surse de informații, de multe ori absolut necesare pentru luarea deciziilor atât în politica de conservare a naturii și de utilizare durabilă a resurselor, cât și în strategiile de dezvoltare economică.

Reiese deci rolul muzeelor de științele naturii, alături de toate celelalte tipuri de muzee în societate - rol determinant și în transformarea științelor cabinete de curiozități în instituții muzeale cu cele trei funcții de bază.

Istoricul muzeologiei își are originile de peste 300 de ani î.e.n. pe când savanții vremii se grupau în incinta museionului ptolemeic pentru a studia și cultiva domeniul lingvistic, poezia și cunoștințele despre natură cu legitățile ei.

Pe măsura evoluției societății umane, colecțiile particulare au trecut în proprietatea statului și au fost puse la dispoziția publicului în localurile special amenajate.

Astăzi muzeele au devenit în general mari complexe muzeologice. Istoria naturală presupune studierea cosmosului, a Pământului și a tuturor

vietuitoarelor, incluzând omul, pentru care există secții de antropologie, etnografie etc. Muzeele acestui domeniu sunt chemate să colecteze, studieze și să păstreze pentru generațiile viitoare atât amintitele documente ale naturii cât și creațiile geniului uman din toate timpurile.

Desigur, pentru existența unui muzeu nu este suficientă adunarea de colecții botanice și zoologice fosile și actuale, geologice, antropologice, etnografice, de anatomie comparată etc. Colecțiile alcătuite așteaptă efortul specialiștilor de a le determina și valorifica prin publicații, de a le prezenta în expoziții temporare și permanente. Până astăzi s-au făcut eforturi de inventariere și cercetare a cât mai multor elemente ale biosferei.

Reprezentând toate ramurile istoriei naturale, muzeele de științele naturii au stimulat interesul publicului și au devenit instituții de irezistibilă atracție. Colecțiile mineralogice servesc elevilor, studenților, anumitor categorii de adulți incluzând diverși ingineri specializați, pentru aprofundarea cunoștințelor despre structura și compoziția globului pământesc, pentru înțelegerea formării rocilor și mineralelor din scoarța Pământului, pentru aplicarea modificărilor factorilor interni și externi care au direcționat evoluția planetei și nu în ultimul rând, pentru explicarea apariției și evoluției plantelor și animalelor de-a lungul erelor geologice.

Tot pe baza colecțiilor de științele naturii se cercetează plantele și animalele actuale în stare sălbatică sau selecționate, îmblânzite, domesticate și crescute de om.

Muzeele de științele naturii sunt tot mai mult implicate în prezentarea naturii înconjurătoare, a plantelor și animalelor, a stării ecosistemelor naturale și amenajate, resursele naturale ale solului și subsolului, ale mărilor și oceanelor.

Temele mari de evoluție a planetelor, a florei și faunei, a omului însuși, ilustrarea pericolelor asupra vieții în general prin extinderea fără limite a industrializării și urbanismului, creșterea rapidă a populației umane, complexe forme de poluare și metodele de reducere sau de control, necesitatea păstrării marilor regiuni biogeografice cu peisajele respective în starea lor naturală sunt numai câteva din obiectivele muzeelor de științele naturii în prezent.

*
* *

În mileniul III, automatizarea se va dezvolta și mai mult decât în prezent. Vehiculele cosmice vor străbate spațiile intersiderale pentru a atinge

destinații străine sau revenind pe Pământ. Laserul va deveni o facilitate obișnuită în controalele tehnicii și în chirurgia umană. Cibernetica a înregistrat de pe acum câteva generații de calculatoare, iar miniaturizarea și fiabilitatea lor tot mai îmbunătățite se vor concretiza prin alte numeroase tipuri de calculatoare în sec. XXI. În consecință încă de la începutul mileniului III, omul va străpunge barierele de astăzi în înțelegerea marilor fenomene ale naturii. Prevenit asupra lor va putea evita din timp consecințele uraganelor, inundațiilor, erupțiilor vulcanice, cutremurelor de Pământ. Însăși monitorizarea și conservarea naturii vor fi mai eficiente cu noile achiziții ale științei și tehnicii, ale civilizației în general.

Muzeele de științele naturii se vor situa în rândul celor mai importante instituții în explicarea științifică a complexelor probleme ecologice, de conservare a biodiversității, în argumentarea nevoii omului de a se hrăni natural și nu cu comprimate sintetice. Vizitatori muzeelor de științele naturii se vor aștepta să găsească expoziții surprinzătoare ca atmosferă ce se va realiza cu efecte de lumini și sunete, de fapt cu mijloacele tehnice ale mileniului III, expoziții care vor asigura atât laturile esteticii, accesibilității și atractivității cât și profunzimea mesajelor tematice asupra evoluției istoriei naturale, a vieții în general și a omului în special. Omul mileniului III va întâlni în muzeele de științele naturii o filosofie nouă integralistă, bazată pe principii științifice și economice, dar și de ordin etic și moral, în relațiile sale cu ansamblul biosferei.

Sugestivele prezentări ecologice și biogeografice sub forma de diorame vor cunoaște și ele suportul noilor tehnici ale mileniului III.

Lucrările practice în laboratoarele și atelierelor acestui tip de muzeu, excursiile în teren pentru cunoașterea și înțelegerea realităților din natură, înțelegerea mai profundă a locului omului în raport cu lumea biologică, investigarea de noi resurse de metale rare și hrană în vastul domeniu marin, extinderea valorificării complexe a forței mareo-motrice sunt doar câteva din activitățile și temele care vor putea caracteriza programele lor în mileniul III.

Asemenea activități și teme vor presupune, între altele și desprinderea acestor muzeu din complexe actuale, așa cum unele (ex., Bacău, Ploiești, Galați, Constanța ș.a.) au și făcut-o, știut fiind că istoria, arta, etnografia vor cunoaște și ele o creștere a rolului lor în educația patriotică și estetică, în ridicarea gradului de civilizație în general. Muzeele de științele naturii vor trebui să aibă clădiri special destinate expozițiilor, serelor, planetariilor. Vor fi în permanentă legătură și chiar se vor dezvolta actualele grădini botanice și zoologice, vivariile, acvariile și alte forme de instituții cu colecții vii. Populația urbană va avea tot mai mult nevoie de întregirea imaginii generale asupra vieții pe Pământ, întregire ce se va face prin programele acestor

muzee, atractive, deconectante, recreative și instructive. În același timp, populația rurală, câtă va mai fi ea, va avea nevoie să înțeleagă mai bine problemele solului, apelor, resurselor mediului în general, combaterea biologică a dăunătorilor etc., și prin aceasta, muzeele de științele naturii vor asigura însușirea ideilor de conservare a naturii.

Actuala criză ecologică, amenințarea exploziei demografice, chiar criza din cultură, educație și emancipare vor fi depășite în sec. XXI și prin serviciile muzeelor de științele naturii. UNESCO, ICOM, ICOMOS și ICROM - ca organizații internaționale pentru educație, pentru coordonarea activităților tuturor muzeelor, pentru monumente și *situri*, pentru conservarea și restaurarea bunurilor culturale își vor diversifica substructurile pe profile de activități. Deja în cadrul ICOM-ului există Comitetul Internațional al Muzeelor de Științele Naturii, care a și organizat în 1992 primul Congres Internațional pentru Conservarea și Păstrarea colecțiilor muzeelor de științele naturii. Al doilea Congres a fost în anul 1996 la Cambridge - Anglia, iar al treilea va fi în anul 2000, în Australia.

Prin asemenea instituții/organizații și întâlniri științifice și de lucru se intensifică de la o etapă la alta direcțiile de evoluție a societății umane și așteptările societății din partea muzeelor de științele naturii. Muzeele de științele naturii nu vor putea rămâne pasive la cerințele societății, ale vizitatorilor, pentru care au fost create. Activitățile lor vor trebui realizate la nivelul celor mai ridicate standarde.

Oricum, în sec. XXI nu va fi o renunțare la exigențele calificării profesionale a lucrătorilor din muzee. La rândul lor, muzeele vor continua să rămână în administrația statului, dar cu forme îmbunătățite de contract de încadrare, atât pentru schimbarea condiției de viață a muzeografului, cât și pentru diversificarea soluțiilor de ieșire din dificultățile financiare. Autonomia instituțiilor muzeale în obiectivele de a se organiza și dezvolta, precum și rămânerea lor în afara oricărei influențe ideologice, trecătoare, grefate pe calitatea personalului care va ști să cerceteze și să valorifice colecțiile, să schimbe și să adapteze mereu expozițiile publice, să sondeze aprofundat opiniile vizitatorilor și să asigure păstrarea colecțiilor, vor asigura prestigiul acestor instituții și vor impune respectul cuvenit din partea publicului.

Problemele tehnice (ex., raportul dintre piesele originale și materialele auxiliare, aglomerarea sau răirea exponatelor, avantajele și dezavantajele tehnicilor și materialelor clasice și moderne în restaurări și conservări) vor rămâne și în mileniul III terenul unor vii dezbateri, din care se va impune rezultatul experimentelor, implicând însă și publicul (cel puțin selectiv) prin acele sondaje. Nu de puține ori avem revelația de a ne afla în fața unui public foarte bine informat, obositor de interesat în domeniul științelor naturii, mai pretențios decât ni se pare, dacă ne îndepărtăm de el.

Muzeografii sunt și vor fi specialiști cu un înalt grad de cultură și, personal am toată încrederea că vor ști să reducă distanța dintre ei și public, că vor impune și mai mult muzeele în viața localității, a orașului, județului și a țării. Din acest punct de vedere, consider că muzeele locale și județene se impun și sunt primite cu mai multă căldură de populația zonei respective, decât muzeele mari - naționale. Va fi și aceasta o compensare a disperării cu care va trebui să lucreze muzeograful din instituțiile cu colecții mici, pentru a-și asigura permanentul succes al muzeului la public.

Nota finală de optimism este puternic susținută de preocupările actuale din muzeologia de științele naturii din România. Îndelungata tradiție a celor mai multe muzee, între care se înscrie și Muzeul Banatului Timișoara, astăzi aniversat la cei 125 de ani de existență, programele lor pentru noi tematici ale expozițiilor și chiar extinderi sau noile clădiri special destinate științelor naturii, publicațiile muzeelor și interesul colegilor muzeografi de a deveni specialiști cu o largă educație muzeologică și cercetători naturaliști nu vor trebui în mileniul III decât continuate pe planurile cerințelor respective.

DIE NATURWISSENSCHAFTLICHE MUSEEN IN VORAUSSICHT DES III MILENIUMS

Zusammenfassung

Der Autor stellt den vielfältigen Wert der Naturwissenschaftlichen Museen vor und beschreibt die Entwicklungsrichtungen im III Milenium, gleichzeitig mit der Professioneler Ausbildung des Personals, sowie auch der Museotechnischer Methoden der Zukunft.

Adresa autorului:
Dr. DUMITRU MURARIU
MUZEUL GRIGORE ANTIPA
B-dul Kiseleff nr.1
79744 - București
ROMANIA

